

www.jollibread.com

© 2020, Lliris Picó

© D'aquesta edició:

2020, Santillana Infantil y Juvenil, S. L. i Edicions Voramar, S. A.

València, 44. 46210 Picanya (València)

Telèfon: 96 159 43 90

ISBN: 978-84-16666-37-9

Depòsit legal: M-13.686-2020

Printed in Spain — Imprés a Espanya

Primera edició: setembre de 2020

Directora de la col·lecció:

Maite Malagón

Editora executiva:

Yolanda Caja

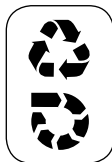
Direcció d'art:

José Crespo i Rosa Marín

Projecte gràfic:

Marisol del Burgo, Rubén Chumillas, Julia Ortega,

Álvaro Recuenco i Laura Ruiz

Les matèries primeres utilitzades en la fabricació d'aquest llibre són reciclables i compleixen àmpliament amb la normativa europea de sostenibilitat, economia circular i gestió energètica.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Si en necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment, adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org).

LLIRIS PICÓ
DEIXAR
VOLAR
COLOMS

jollibre

A la casa del poble teníem un corral. Ma mare hi criava coloms. Ara potser és difícil de situar-se perquè era un colomer en ple centre urbà, en un pis de família acomodada. Tot i que la nostra anava justeta per a arribar a fi de mes, perquè mon pare, que havia sigut alcalde, va estudiar la carrera ja de major i vivíem de miracle. Era metge. Es va fer metge. Ma mare treballava en la cadena de muntatge d'una fàbrica de joguets, com quasi totes les xiques del poble, i a les nits cosia vestidets per a nines per traure's unes pessetes extres perquè ell poguera estudiar. En aquells anys, això era normal: treballar en negre, sobretot les dones.

S'hi posava en acabar de sopar, al terrat, en un quartet al costat del corral, i durant les nits d'estiu jo me'n pujava amb ella i anava tallant els filets que enllaçaven els vestits que eixien de la Singer com un enfilall d'acolorides banderoles de revetla. Així, els records de la meua infància estan bressolats pel parrupeig dels coloms i el rum-rum de la màquina de cosir de ma mare; per l'olor dels excrements del colomer i l'olor de sabó de Marsella

de les seues mans; per la tènue llum del flexo que em tenyeix de groc i sépia la memòria.

8 Amb els colomins, ma mare feia caldo per a la iaia Roser, que era d'estómac (i de paladar) delicat, sobretot quan ja es va fer vella, molt vella. Va durar més de cent anys, la iaia. Quan era jove, abans de la guerra, vivien bé i tenien diners, perquè el iaio era sastre. Un dels bons, que va estudiar a París i tot. Tenien criada i una pentinadora que anava ben de matí a arreglar-li els cabells, a la iaia. De fet, en l'aixovar de casar-se tenia tots els utensilis de pentinar: les pintes i els raspalls, les agulles per a subjectar el monyo i el pentinador, aquella mena de toqueta que es posava damunt dels muscles perquè no caigueren cabells sobre la roba. Ella mateixa se l'havia brodat amb les seues inicials: RM. Amb la guerra van haver de despatxar la criada i la pentinadora, perquè el iaio era roig i el van detindre. El van portar a la presó d'Alacant, on va passar tres anys cosint uniformes per als seus carcellers. I amb el temps, a la iaia se li van anar caient els cabells, i la pell tan fina se li va tornar transparent com el paper de fumar i tot de venes blavoses li solcaven les mans. Un dia va demanar a la mare que tapara l'espill del tocador amb el seu mantó de Manila, per a no veure's vella i lletja —deia. Era presumida, la iaia Roser! Li agradava posar-se Bella Aurora a les galtes i a les mans. «Rosella —m'advertia—, t'has de posar molta crema a les mans, perquè és a les mans on es veu que una és una senyora. La pell morena és de llauradores.» Tenia un punt cruel l'advertència, perquè ma mare, la seua nora, era filla de llauradors.

I ho deia davant d'ella, mentre la pentinava perfumant-li els cabells blancs amb colònia Heno de Pravia i espolsava el pentinador amb cura abans de tornar a ficar-lo al calaix. Després, amb una parsimònia silenciosa, ma mare arrossegava la cadira de rodes fins al mirador del balcó i la deixava allà prenent el solet fins a l'hora de dinar i se n'anava a la fàbrica. Si era estiu, jo m'asseia a la seua vora i, com que ella no s'hi veia massa, li llegia novel·les de Corín Tellado, Maria Teresa Sesé o Mary Vidal:

«Y como siempre que Michel la besaba, cerraba los ojos; y cosa extraña, esta vez pudo darse cuenta de que el amor compensaba y que los sufrimientos no hacían otra cosa que agrandarlos, permitiendo apreciar su valor con más intensidad...» Li llegia fingint cada veu, més greu per als personatges masculins, aguda per a la sofrida protagonista, solemne per al narrador sobretot quan arribava el final, com si fora una gran actriu, una diva de la interpretació.

Quan ens cansàvem de llegir, la iaia i jo miràvem per la finestra i observàvem les dones que entraven i eixien de la carnisseria de Romualdo, vestides amb discretes bates de quadrets comprades segurament en algun muntó del mercat; la gent que recorria el carrer Major; els homes que anaven al bar Taxi a prendre un café i un got de sífó. Mon pare mateix, quan encara era alcalde, hi anava a mitjan matí a fer tertúlia amb el rector, el farmacèutic i algun empresari al voltant d'una tauleta de marbre blanc amb potes de forja negra. Era precisament a mitjan matí que la iaia feia una becadeta. S'adormia amb els braços

encreuats sobre el pit i el cap li queia cap avant com si fora un colomí. Era llavors quan jo aprofitava l'ocasió per a escapar-me a ca Maria la Sequillera, que tenia un forn al cantó del carrer, i m'hi comprava *sequillos*, ensaïmades i magdalenes d'ametla. Sempre hi anava sense diners, però ella apuntava tot el que comprava en un paper de llibreteta de quadres blaus com els de les bates de les dones i l'enganxava en un dels claus que tenia estacats a la paret, formant una ratlla. Suppose que per això, al meu poble, deixar a deure es diu «fer una ratlla». Quan el deute era molt gran, la tia Sequillera s'apostava al lllindar del forn cap a la una, quan sonava la sirena de les fàbriques, i esperava que ma mare passara per davant per reclamar-li els diners. I ella, en arribar a casa, em bonegava: «Rosella, si tornes a anar a ca la Sequillera sense diners et pegaré un batecul.» Li feia vergonya deure diners, però mai no em pegà aquell batecul.

Dinàvem enjorn perquè ma mare tornava a la fàbrica a les tres de la vesprada i mon pare havia d'anar al Politècnic a estudiar el batxiller per a poder fer Medicina. Mentre ella parava taula i calfava el guisat o el putxero o tirava l'arròs al caldo que s'havia deixat preparat, jo pujava al corral a posar pa remullat i blat als coloms i ells, quan sentien el cruixir dels graons de fusta davall dels meus peüets, començaven a voleiar i a arremolinar-se al voltant dels menjadors i tot de plomissol eixia pels foradets del fil d'aram de la porta i les plometes pareixien volves de neu al besllum polsós del migdia.

Quan baixava a casa, mon pare ja s'havia assegut en una punta de la taula i la iaia Roser, a l'altra, mentre ma mare servia el menjar. «Rosella, t'has llavat les mans?», em preguntava la iaia. Llavors jo corria a un bany menut que hi havia a la galeria de la cuina, passava els dits de pressa de pressa per damunt de la pastilla de sabó de Marsella de llavar la roba, i me'ls rentava al lavabo minúscul i corria a asseure'm al seu costat. El pare contava coses de l'ajuntament que jo no entenia. La mare parlava poc o referia alguna conversa de les xiques de la fàbrica. «Mare, faça el favor de no menjar tant de pa.» Mon pare li racionava el pa a la iaia perquè era una dona molt grossa i a ma mare li costava manejar-la a l'hora de vestir-la i posar-la guapa. «Ja vaig passar molta gana durant la guerra», protestava ella. I jo, d'amagat, feia com que em tallava una llesca de pa per a mi i la passava a ella per davall de la taula o me la guardava en la butxaca del vestidet i li la donava a l'hora de berenar quan tornàvem a estar les dues soles.

11

Un migdia d'agost, ma mare va tornar de la fàbrica dient que havia venut els coloms per a les festes de Moros i Cristians, que la comparsa Contrabandistes, que aquell any tenien la capitania, els volien per a ficar-los en un bagul de la carrossa i deixar-los volar quan passaren per davant de l'ajuntament el dia de l'entrada. Vaig esclafir a plorar abraçada a la safa de pa remullat. «No plores, Rosella —va dir ma mare—. Tornaran a casa.»

- 12 Algunes vesprades venien les ties a berenar amb la iaia. La tia Maruja, que era la germana major de mon pare, si era estiu em portava dins d'una flamera un gelat de mantecado que feia ella mateixa i, si era hivern, feia coca de frare, o saginosa, a tocar de Carnestoltes. Obria i tancava els armaris de la cuina de ma mare com si estiguera en casa pròpia i això a mi m'inquietava... Preparava el xocolate per a mi, el Malte per a la iaia i el café per a elles, amb moviments lleugers, parava taula amb les tassetes de la vaixella que més li agradaven mentre la tia Milagrets, la més xicoteta dels tres germans, es posava crema a les mans asseguda a la vora de la iaia. La recorde sempre així: posant-se crema i amb els cabells impecables, com un núvol tou de color palla clareta bressolant-li un rostre allargat i blanquíssim. Tota una senyoreta que era l'orgull de la iaia, tot i que no havia fet el matrimoni que a elles els hauria agradat, perquè el *tio* Pere era matricer, com quasi tots els homes del meu poble en aquells anys. Elles, és clar, haurien volgut un metge o un dentista o un empresari del joguet, que també

n'hi havia al meu poble en aquell moment. Però l'amor és l'amor... La tia Maruja, en canvi, sí que havia fet un bon casament, amb l'adroguer del carrer de Santa Rita, on ma mare m'enviava a comprar el sabó de Marsella i la Bella Aurora i l'Heno de Pravia de la iaia. Amb els anys, ens anàrem modernitzant i hi compràvem Dixan per a la llavadora i Gior per a llavar la roba a mà.

Recorde que, al nostre edifici, el quarto de les llavadores estava al terrat, al costat del colomer. Érem tres pisos i hi havia tres llavadores juntes, cada u tenia la seua. Un dia, el senyor Ismael, el veí del segon, que feia molta gràcia a les veïnes del carrer, perquè era ell qui es quedava a casa i la seua dona qui anava a treballar a l'oficina d'una fàbrica, perquè era la filla de l'amo, es va equivocar i va posar Gior en la llavadora. Així, a la tercera volta del tambor, es va començar a formar bromera i a eixir per tots els costats de la màquina. La iaia i jo véiem ploure núvols de Gior des de la finestra del nostre mirador. «Corre, Rosella —em va dir—, agafa la fregona i el poal i veges si necessita ajuda...» Quan vaig arribar jo, armada amb els meus utensilis de neteja, el veí agafava l'escuma a grapats i no donava l'abast. Jo patia pels coloms, però en veure que la bromera baixava escales avall i que no arribaria al colomer vaig esclafir a riure i el senyor Ismael, amb la calba perlada de suor perfumat de sabó de llavar a mà, em va acompanyar amb unes rialletes agudes com cloquejos gallinacis. Vaig travessar els rius escumosos amb agilitat infantil i vaig encertar a parar la màquina. Llavors ens vam deixar caure a terra i ell, amb els camals

dels pantalons tots mullats i amb les manetes blanquinoses, em va posar al nas un floc d'escuma. I encara vam riure més.

14 El senyor Ismael sempre vestia amb pantalons blau marí i camises blau cel. Això comentaven les ties aquella vesprada a l'hora del berenar al voltant de la tauleta de faldes. I sempre anava molt perfumat... I reien discretament mentre jo mullava la coca de frare en el xocolate de la tia Maruja. I caminava amb el cul apretadet, la tia Milagrets a penes podia aguantar-se les ganes de riure... El líquid espés em cremava les puntetes dels dits i jo no volia veure més enllà del diàmetre de la tassa, no volia mirar al meu voltant, no volia veure les dones de la meua família, no sabia ben bé per què...

—Això per no parlar del secretari aquell que tenia quan encara treballava a la fàbrica del sogre abans de casar-se... —la tia Maruja tornava a tallar uns trossos de coca.

—Ai!, però mira, va pegar una bona *braguetà*, després de tot —va sentenciar la iaia tot mirant de reüll la tia Milagrets.

—Cada u a sa casa, mare, i Déu en la de tots. Au! Que hi ha roba estesa... —va dir la tia Maruja tallant la conversa amb els ulls estacats en els meus dits— Vinga, Rossella, corre a llavar-te les mans.

Aquella vesprada sí que em vaig entretindre a passar els dits plens de xocolate sobre la pastilla de sabó. Els hi refregava amb força i amb un poc de ràbia que no sabia molt bé d'on em venia ni per què. Va començar a eixir

una bromera espessa i discreta, ni molt menys tan divertida ni tan glamurosa com la del senyor Ismael. Vaig accelerar el frec, però continuava sent una escuma antiga i rànica, amb olor de resclosit, de safareig i de silencis passats de moda. Olor de tristor. Em vaig mirar a l'espill i em vaig posar un poquet d'aquella sabonera a la punta del nas, però ja no vaig tindre ganes de riure, com havia fet al matí asseguda a l'escala amb el veí. Em van vindre al cap el seu somriure trèmul i aquells ulls menuts de mirada melangiosa i esquiva, i vaig deixar córrer l'aigua a dojo per netejar la brutícia que el xocolate havia deixat sobre la pastilla de sabó, mentre de lluny sentia les rialles escandaloses de les ties i al cap em retronava l'anunci del detergent que ens havia amenitzat el berenar: «*Con un poco de pasta, basta. Gioooooor!*»